KURUMLAR ARASI TOPLUMSAL NABIZ ANKETİ

ŞUBAT 2025

Teşekkür Bölümü

Koruma Çalışma Grubu, veri toplamaya katkı ve desteklerinden ötürü aşağıdaki **Sektör Ortaklarına** ve kurumlara teşekkürlerini sunar:

DRC, MSYDD (RASAS), WALD, Save the Children, SGDD – ASAM, Turkish Red Crescent (Türk Kızılay), UNHCR.

İletişim Bilgilerimiz:

Lara Özügergin Zeilstra

3RP Ulusal Koruma Sektörü Koordinatörü

Kurumlar-Arası Koordinasyon Birimi, UNHCR Ankara

Eposta: ozugergi@unhcr.org

Levent Ekşi

Bilgi Yönetimi Müdürü

Bilgi Yönetimi Birimi, UNHCR Ankara

Eposta: eksi@unhcr.org

İçindekiler

Gerekçe ve Hedefler **5**
Metodoloji **5**
Temel Bulgulara Genel Bakış **5**
Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgiye Genel Bakış **7**
Örneklem ve Dağılıma Genel Bakış 7
Hane Düzeyinde Özel İhtiyaçlar 8
Katılımcıların Suriye'deki Menşe İli 9
İltica Edilen Ülkedeki Duruma Genel Bakış **9**
Türkiye'de Haklara ve Hizmetlere Erişim 9
İstihdam ve Ekonomik Koşullar 10
Sosyal Uyum ve Toplumsal Algılar 12
Mültecilerin Menşe Ülkelerindeki Duruma İlişkin Algılarına Genel Bakış **15**
Suriye'de Konut ve Mülkiyet Sahipliği Durumu 15
Katılımcıların İleriye Dönük Niyetlerine Genel Bakış **16**
Geri Dönüş Niyetleri ve Bariyerlerine İlişkin Genel Bakış 16
Geri Dönüş Niyetiyle İlgili Bilgi Eksiklikleri ve Destek İhtiyaçları 19
Sonuç **21**
Ek 1: Temel Ayrıştırılmış Bulguların Özeti **22**
Ek 2: Cinsiyet ve Yaş Hususları **23**
Ek 3: Bölgelere Göre Coğrafi Öncelikler **24**

Şekiller Dizini

Şekil 1: **Bölgelere ve illere göre örneklem dağılımı (n=404)** 7
Şekil 2: **Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre bölgesel dağılım** 8
Şekil 3: **Görüşülen ailelerin hanehalkı kompozisyonu** 8
Şekil 4: **Türkiye'de ikamet süresi** 8
Şekil 5: **Bölgelere göre eğitime erişim** 9
Şekil 6: **Cinsiyet grupları kapsamında Türkiye'de karşılaşılan başlıca zorluklar** 10
Şekil 7: **Bölgelere göre kayıtlı ve kayıt dışı çalışma oranları karşılaştırması** 11
Şekil 8: **Cinsiyet gruplarına göre çalışılan sektörler** 11
Şekil 9: **Farklı alanlarda etkileşim sıklığı** 13
Şekil 10: **Katılımcıların genel algılarına dair temel ifadeler** 14
Şekil 11: **Suriyelilerin Türkiye'deki geleceklerine dair temel ifadeler** 14
Şekil 12: **Suriye'de mülk sahibi olan katılımcıların yüzdesi** 16
Şekil 13: **Belgesi olan/belgesi olmayan mülk sahiplerinin yüzdesi** 16
Şekil 14: **Geri dönülmesi niyet edilen bölgelere göre mülkiyet sahipliği yüzdesi** 16
Şekil 15: **Cinsiyete göre Suriye'ye dönüş niyeti** 17
Şekil 16: **Türkiye'de ikamet edilen bölgeye göre Suriye'ye dönüş niyeti** 17
Şekil 17: **Cinsiyete göre Suriye'ye dönüşü zorlaştıran başlıca nedenler** 18
Şekil 18: **Cinsiyete geri dönüş kararları için bilgi yeterliliğine ilişkin algılar** 19
Şekil 19: **Cinsiyete göre temel bilgi kaynakları** 19
Şekil 20: **Cinsiyete göre bilgi ihtiyacı duyulan konular** 20

Gerekçe ve Hedefler

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin durumu, günümüzde de etkisini sürdüren en önemli zorunlu göç durumlarından biri olarak varlığını korumaktadır. Aralık 2024'te Suriye'deki siyasi değişikliklerin ardından gönüllü geri dönüş tartışmaları yoğunlaşmış olsa da, birçok mülteci geleceklerine ilişkin belirsizlik yaşamaya devam etmektedir. UNHCR liderliğinde Koruma Sektörü tarafından 2025 senesinin başında gerçekleştirilen Kurumlar Arası Toplumsal Nabız Anketi, Suriye ve bölgedeki önemli gelişmelerin ardından Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin değişen ihtiyaçlarını, önceliklerini ve algılarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu ön analiz, konut, istihdam, hizmetlere erişim, sosyal uyum ve geri dönüş niyetleri gibi temel alanlara ilişkin bakış açısı sunarak insani yardım planlama ve koordinasyon çabalarına destek olmayı amaçlamaktadır.

Metodoloji

UNHCR liderliğinde yürütülen Kurumlar Arası Toplumsal Nabız Anketi, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin durumunun temsili bir şekilde anlaşılmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır. Metodolojide, örneklemin Türkiye'deki 26 ilde yaşayan mültecilerin dağılımını doğru şekilde yansıtmasını sağlamak amacıyla tabakalı rastgele örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Anket, geçtiğimiz yıl ortaklardan hizmet almış olan 18 yaş ve üzeri bireylerle yapılandırılmış telefon görüşmeleri yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, elde edilen bulguların insani yardım hizmetleriyle daha yoğun temas halinde olan kişilerle doğrudan ilişkili olmasını sağlamıştır. Ankete toplam 7 ortak, telefon görüşmesi yaparak katkıda bulunmuştur.

Anket toplam 404 katılımcıyla yürütülmüş ve %95 güven düzeyi ile %5 hata payı ile ulusal seviyede istatistiksel olarak geçerli bir örneklem sağlanmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların eşit temsiliyle toplumsal cinsiyet bakış açısı sağlanmasına dikkat edilmiştir. Veri toplama süreci üç hafta sürmüş ve eğitimli anketörler, UNHCR'ın Kurumlar Arası Koordinasyon ve Bilgi Yönetimi Birimi tarafından ortaklarla işbirliği içinde geliştirilen standart bir anketi uygulamıştır.

Anket, Türkiye'deki hak ve hizmetlere erişim, istihdam ve ekonomik durum, sosyal uyum, geri dönüş niyetleri, konut, arazi ve mülkiyet hakları, bilgi ve destek ihtiyaçları gibi birçok tematik alanı kapsamıştır. Bu anketten elde edilen bulguların Türkiye ve Suriye'de devam eden mülteci müdahale planlamasına katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Bağlama ve ihtiyaçlara uygun politika önerilerine zemin hazırlamak amacıyla, uygun görülen durumlarda Kurumlar Arası Toplumsal Nabız Anketi'nin tekrarlanması öngörülmektedir.

Daha detaylı bir bakış açısı sağlanması adına, anketörler, bilgilendirilmiş onam ve gizlilik tedbirleri de dahil olmak üzere etik veri toplama uygulamalarını sağlamak üzere eğitilmiştir. Yapılandırılmış anket, hem nicel analize hem de tematik eğilimlere olanak tanıyarak Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin değişen ihtiyaçlarının bütüncül bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır.

Temel Bulgulara Genel Bakış

Toplumsal Nabız anketinden edinilen **temel bulgular** aşağıda aktarılmıştır:

- **Katılımcıların %53'ü 10 yılı aşkın süredir Türkiye'de yaşadığını ifade ederek**, ülkedeki uzun süreli varlıklarını vurgulamıştır.

- **Katılımcıların %54'ü en az bir hane üyesinin özel ihtiyacı olduğunu aktarmıştır**. En sık bildirilen özel ihtiyaç durumları, **sağlık durumu (%30), engellilik durumu (%24)** ve **tek ebeveynli hane sorumluluğu (%7)** olmuştur.
- **Okul çağında çocuğu olan hanelerin %64'ü çocuklarının tamamının Türkiye'de okula gittiğini belirtirken**, %20'si ise hiçbir çocuğunun okula kayıtlı olmadığını aktarmıştır.
- **Katılımcıların %13'ü sağlık hizmetlerine erişimde zorluk yaşadığını belirtmiş olup**, bu durum hizmetlere erişimde engellerin sürdüğüne işaret etmektedir.
- **Katılımcıların %67'si Türkiye'de günlük yaşamlarında daha geniş çaplı zorluklarla karşı karşıya olduklarını bildirmiştir**. Bu katılımcıların %78'i, en önemli zorluğun ekonomik zorluklar olduğunu vurgulamıştır.
- **Katılımcıların %48'i kayıt dışı istihdam edildiğini belirtmiş, buna karşılık yalnızca %11'i Türkiye'de çalışma izni ya da muafiyeti kapsamında kayıtlı olarak çalıştığını bildirmiştir.** Ayrıca, katılımcıların %97'si gelirlerinin temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaya yetmediğini, kira, yiyecek ve temel ev ihtiyaçlarının karşılanması en zor harcamalar olduğunu vurgulamıştır.
- **İş yerleri** (%53 günlük), **okullar/üniversiteler** (%42 günlük) ve **mahalleler/kamusal alanlar** (%32 günlük), Suriyeli mülteciler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında düzenli etkileşimin en sık gerçekleştiği başlıca alanlar olarak öne çıkmaktadır.
- **Katılımcıların %25'i, Suriye'de mülkiyete sahip olduğunu belirtmiştir. Fakat bu kişilerin %33'ü, mülkiyetlerini belgeleyen evraka sahip olmadıklarını ifade etmiştir.** Bu durum, Suriyeliler için konut ve mülkiyet haklarına ilişkin devam eden kaygıları ortaya koymaktadır.
- Suriye'deki duruma dair süregelen belirsizlik ortamında, **katılımcıların %58'i şu anda Suriye'ye dönmeye niyet etmediğini aktarmıştır**. Fakat, %12'si bir gün dönmeyi düşündüğünü, %10'uysa önümüzdeki 12 ay içinde dönmeye niyet ettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %10'u önümüzdeki 12 ay içinde, %8'i ise önümüzdeki beş yıl içinde dönmeye niyet ettiğini belirtirken, %11'i ise kararsız olduğunu aktarmıştır. %1'iyse bu soruya yanıt vermemeyi tercih etmiştir.
- **Katılımcıların yaklaşık %48'i Suriye'ye geri dönme konusunda bilinçli kararlar almak için yeterli bilgiye sahip olmadıklarını aktarmış olup**, en çok talep edilen bilgiler güvenlik durumu (%77), konut ve mülkiyet hakları (%62) ve Suriye'deki ekonomik fırsatlar (%52) olmuştur.
- **Suriye'deki destek ihtiyaçlarıyla** ilgili olarak katılımcılar **maddi destek** (%76), **sağlık hizmetlerine erişim** (%39) ve Suriye'de **geçim kaynaklarını güvence altına alma** konusunda yardıma (%36) öncelik vermiştir. **Türkiye'de** birincil destek ihtiyaçları **sosyal yardım** (%46), **istihdam fırsatları** (%32) ve **güvenli ve insan onuruna uygun barınma** (%28) olmuştur.

Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgiye Genel Bakış

Örneklem ve Dağılıma Genel Bakış

Anket, 26 ilde 404 katılımcıya ulaşarak demografik çeşitliliği yansıtan bir temsiliyet sağlamıştır. Cinsiyet dağılımı oranı, %50 erkek ve %50 kadın katılımcı ile neredeyse eşittir. Göç İdaresi Başkanlığı'nın yayımladığı istatistiklerle uyumlu olacak şekilde, görüşmelerin büyük çoğunluğu Geçici Koruma sağlanan Suriyelilerin yoğun olduğu illerde gerçekleştirilmiştir. En fazla katılım Güneydoğu bölgesinden sağlanmış olup (219 görüşme), bunu İç Anadolu ile Karadeniz bölgeleri (92), Marmara (60) ve Ege (33) bölgeleri takip etmiştir. Bu coğrafi dağılım, anket bulgularının temsiliyetini artırmakta ve temel göstergeler üzerinden bölgesel karşılaştırmalara olanak tanımaktadır. Ek olarak, katılımcıların katılımcıların %53'ü 10 yılı aşkın süredir Türkiye'de yaşadığını ifade ederek, ülkedeki uzun süreli varlıklarını vurgulamıştır.

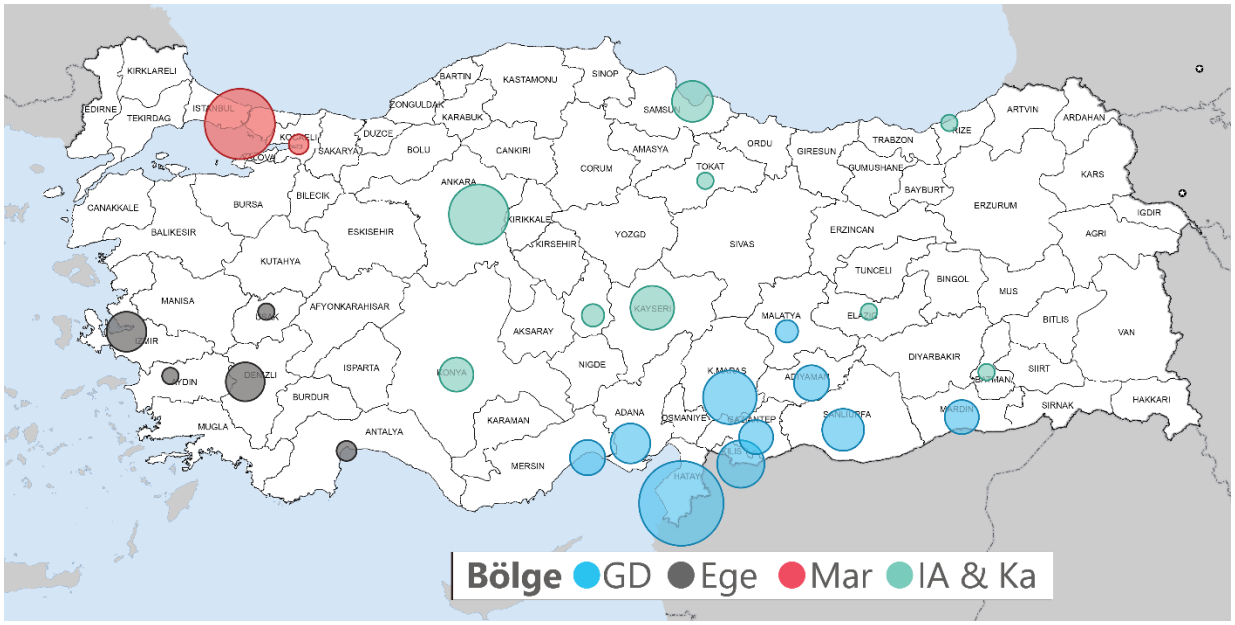

Şekil 1: **Bölgelere ve illere göre örneklem dağılımı (n=404)**

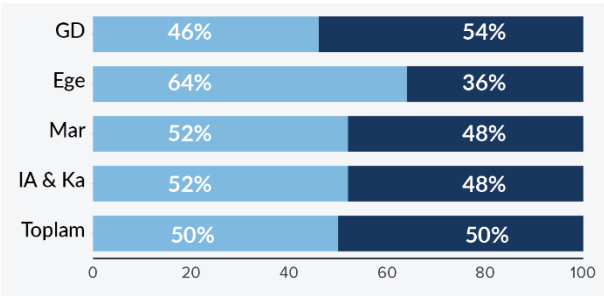

Şekil 2: **Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre bölgesel dağılım**

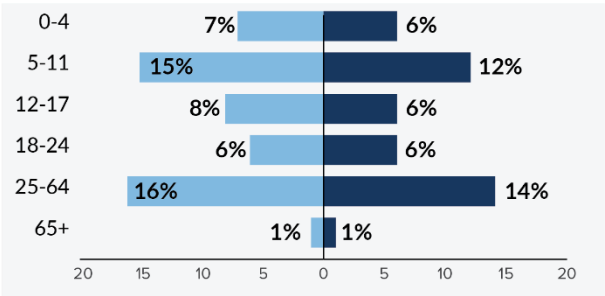

Şekil 3: **Görüşülen ailelerin hanehalkı kompozisyonu**

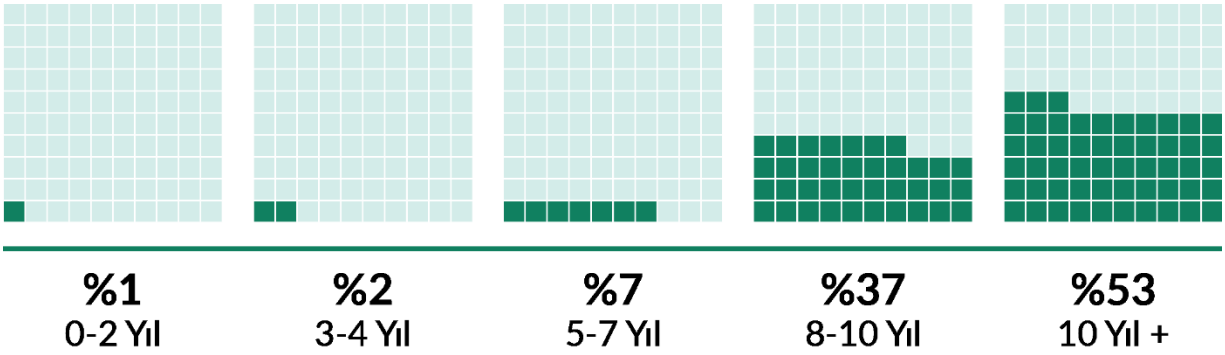

Şekil 4: **Türkiye'de ikamet süresi**

Hane Düzeyinde Özel İhtiyaçlar

Anket kapsamında, hanelerdeki özel ihtiyaçların yaygınlığına ilişkin veri toplanmıştır. Genel olarak katılımcıların %54'ü en az bir hane üyesinin özel ihtiyaç sahibi olduğunu belirtirken, %46'sı hiçbirinin özel ihtiyacı olmadığını aktarmıştır. Özel ihtiyaç sahibi bireylerin bulunduğu haneler arasında en sık bildirilen ihtiyaçlar, sağlık durumu (%30), engellilik durumu (%24) ve tek ebeveynli hane sorumluluğu (%7) olmuştur.

Cinsiyete göre ayrıştırılmış bulgular, kadınların %54'ünün ve erkeklerin %53'ünün hanelerinde özel ihtiyaç sahibi en az bir birey bulunduğunu belirttiğini göstermektedir. Kadın katılımcılar için en sık bildirilen özel ihtiyaç durumları, sağlık durumu (%24), engellilik durumu (%23) ve tek ebeveynli hane sorumluluğu (%10) olmuştur. Erkek katılımcılar arasında en sık görülen ihtiyaçlar sağlık durumu (%37), engellilik durumu (%24) ve ruh sağlığı veya psikososyal stres (%5) olmuştur.

Bulgular, özel ihtiyaç sahibi bireylerin bulunduğu hanelere ilişkin oranların bölgeler arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. En yüksek oran Ege Bölgesi'nde kaydedilmiş olup (%82), bunu İç Anadolu ve Karadeniz (%62), Güneydoğu (%53) ve Marmara (%30) bölgeleri takip etmektedir.

Katılımcıların Suriye'deki Menşe İli

Katılımcıların çoğunluğu Halep (%50), İdlib (%17) ve Hama (%10) illerinden gelmiştir. Bu dağılım, çatışmanın yoğun olduğu bölgelerden ve krizin erken döneminde şekillenen Suriye'den Türkiye'ye hareketlilik rotalarını yansıtmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nın rakamlarıyla karşılaştırıldığında temsiliyette bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre, Türkiye'de Geçici Koruma sağlanan Suriyelilerin büyük bölümü Halep (%60), İdlib (%9), Deyrizor (%5) ve Hama'dan (%5) gelmektedir. Haseke, Şam ve Rakka gibi diğer illerden gelenlerin oranı ise daha düşüktür. Bu karşılaştırma, Halep'in hâlâ baskın bir menşe il olarak öne çıktığını ortaya koyarken, anket örnekleminde İdlib ve Hama'dan gelen bireylerin nispeten daha fazla, Deyrizor ve Humus'tan gelenlerin ise daha az temsil edildiğini göstermektedir. Bu farklılıklar hizmet arama davranışlarındaki bölgesel farklılıklar, erişilebilirlik düzeyleri ve telefonla yapılan anket yöntemine özgü örnekleme sınırlamalarıyla açıklanabilir.

İltica Edilen Ülkedeki Duruma Genel Bakış

Türkiye'de Haklara ve Hizmetlere Erişim

Katılımcıların, Türkiye'de eğitime erişim düzeyleri nispeten yüksektir. Daha detaylı incelendiğinde, katılımcıların %64'ü tüm çocuklarının okula devam ettiğini belirtmiştir. Ancak, %20'si gibi kayda değer bir bölümü çocuklarının tamamının okula kayıtlı olmadığını ifade etmiştir. Kadın katılımcılar, çocukların tam katılım oranının erkeklere kıyasla biraz daha yüksek olduğunu bildirmiştir (kadınlar için %65, erkekler için %63). Coğrafi farklılıklar açısından bakıldığında ise, Marmara bölgesinde yaşayan katılımcılar çocukların okula gitmeme oranının en yüksek olduğu grup olarak tespit edilmiştir (%31).

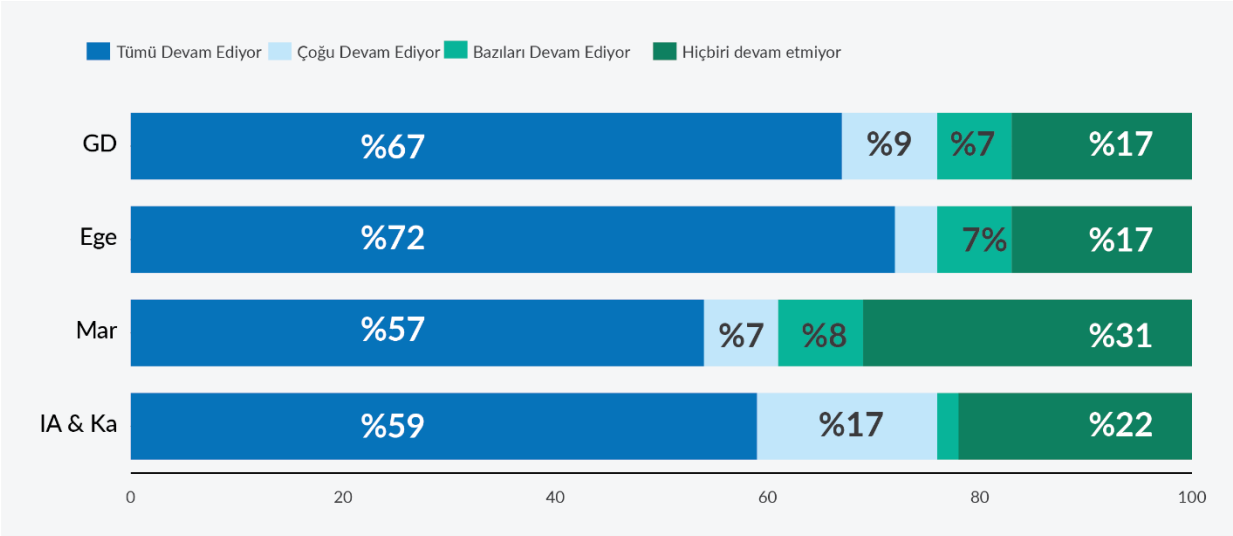

Şekil 5: **Bölgelere göre eğitime erişim**

Katılımcıların %13'ü sağlık hizmetlerine erişimde zorluk yaşadığını belirtmiş olup, bu durum hizmetlere erişimde engellerin sürdüğüne işaret etmektedir. Sağlık hizmetlerine erişimde en fazla engelin bildirildiği bölge %38 ile Ege olurken, bu bölgedeki katılımcılar hizmet almaya çalışsalar da faydalanamadıklarını belirtmiştir. Bu oran Marmara Bölgesi'ndeyse %4'tür. Hanelerin yaklaşık

yarısının en az bir özel ihtiyaç sahibi birey barındırdığı ve en çok bildirilen ihtiyaçların sağlık durumu (%30) ile engelli bireyler (%24) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğinin sağlanması oldukça önemlidir.

Hizmetlere erişimde yaşanan zorlukların ötesinde, katılımcıların %67'si Türkiye'deki günlük yaşamlarında daha geniş çaplı sorunlarla karşılaştıklarını bildirmiştir. Bu katılımcıların %78'i, ekonomik zorlukları vurgulamıştır. Diğer önemli endişeler arasında yüksek kira gibi barınma sorunları (%41), yüksek gıda fiyatları ve gıda güvencesizliği (%39), dil bariyeri (%11) ile sınır dışı edilme korkusunun devam etmesi (%10) yer almaktadır. Bu durum, birçok mültecinin karşı karşıya olduğu hassas yaşam koşullarını orataya koymaktadır.

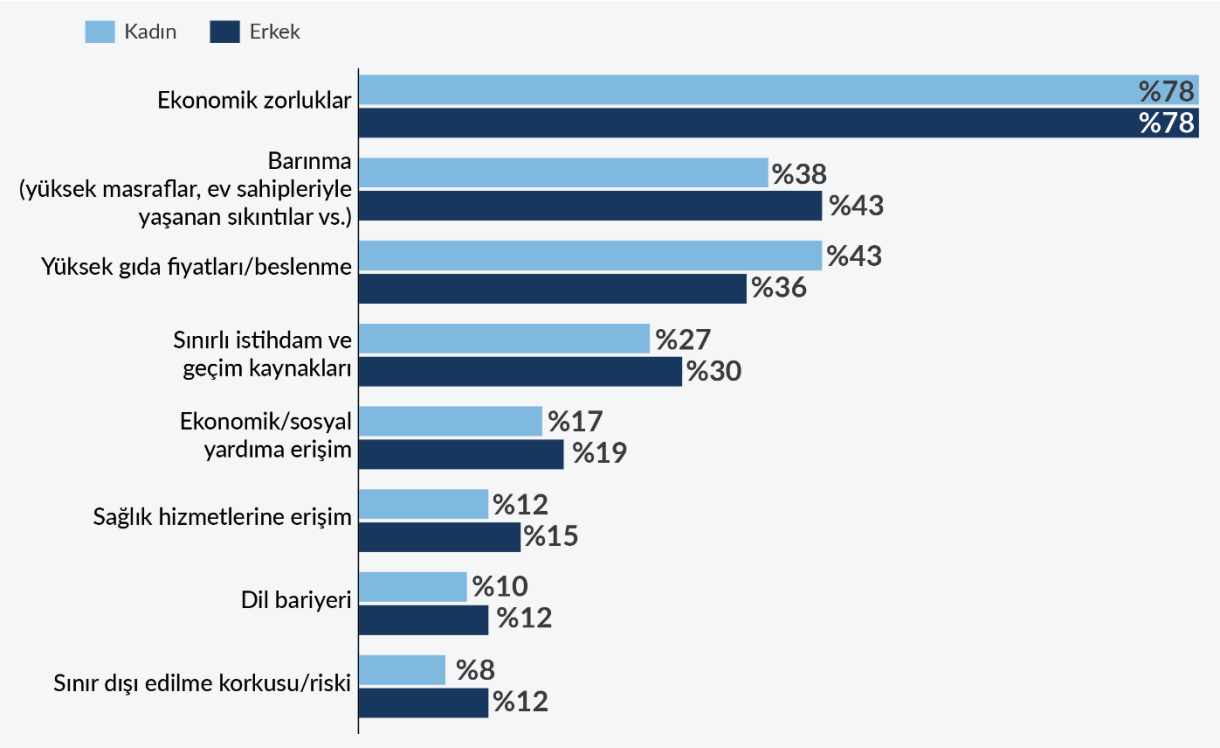

Şekil 6: **Cinsiyet grupları kapsamında Türkiye'de karşılaşılan başlıca zorluklar**

İstihdam ve Ekonomik Koşullar

Ekonomik zorluklar, Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için temel bir sorun olmaya devam etmektedir. Yüksek seviyede kayıt dışı istihdam, koruma durumunu olumsuz etkilemekte ve ek belirsizlikler yaratmaktadır. Anket, katılımcıların %48'inin kayıt dışı istihdam edildiğini, buna karşılık yalnızca %11'inin Türkiye'de çalışma izni ya da muafiyeti kapsamında kayıtlı olarak çalıştığını göstermiştir. Kayıt dışı istihdamın en yaygın olduğu bölgeler Marmara ile İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri olarak tespit edilmiştir. Öte yandan, kayıtlı istihdamın en yüksek olduğu bölge %25 ile Marmara'dır. Katılımcıların en yoğun şekilde istihdam edildiği alanlar sanayi sektörü (%44) ve hizmet sektörü (%24) olmuştur. Erkeklerin ağırlıklı olarak sanayi sektöründe (%56), kadınların ise hizmet sektöründe (%49) daha yüksek oranlarda çalıştığı bildirilmiştir. Erkeklere kıyasla kadınlar

arasında işsizlik oranı daha yüksektir (kadınlar için %31, erkekler için %12). Bu durum, iş gücüne erişimde cinsiyete dayalı engellerin varlığına işaret etmektedir.

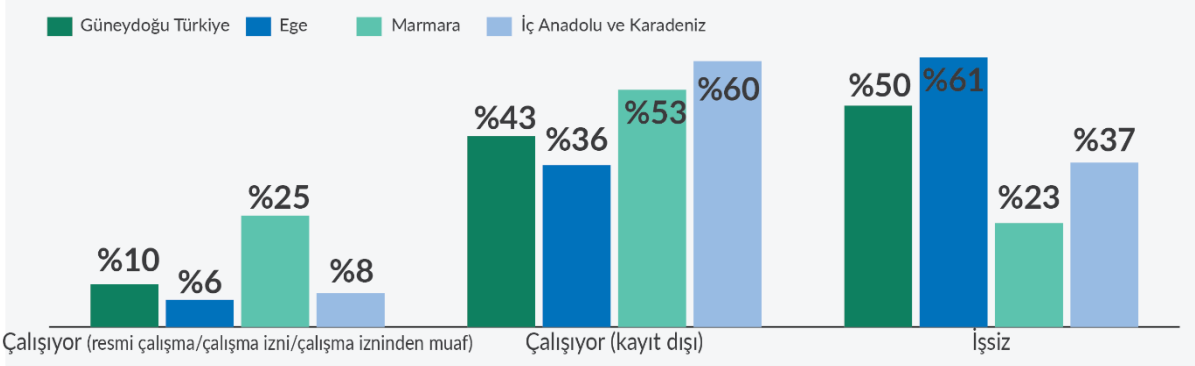

Şekil 7: **Bölgelere göre kayıtlı ve kayıt dışı çalışma oranları karşılaştırması**

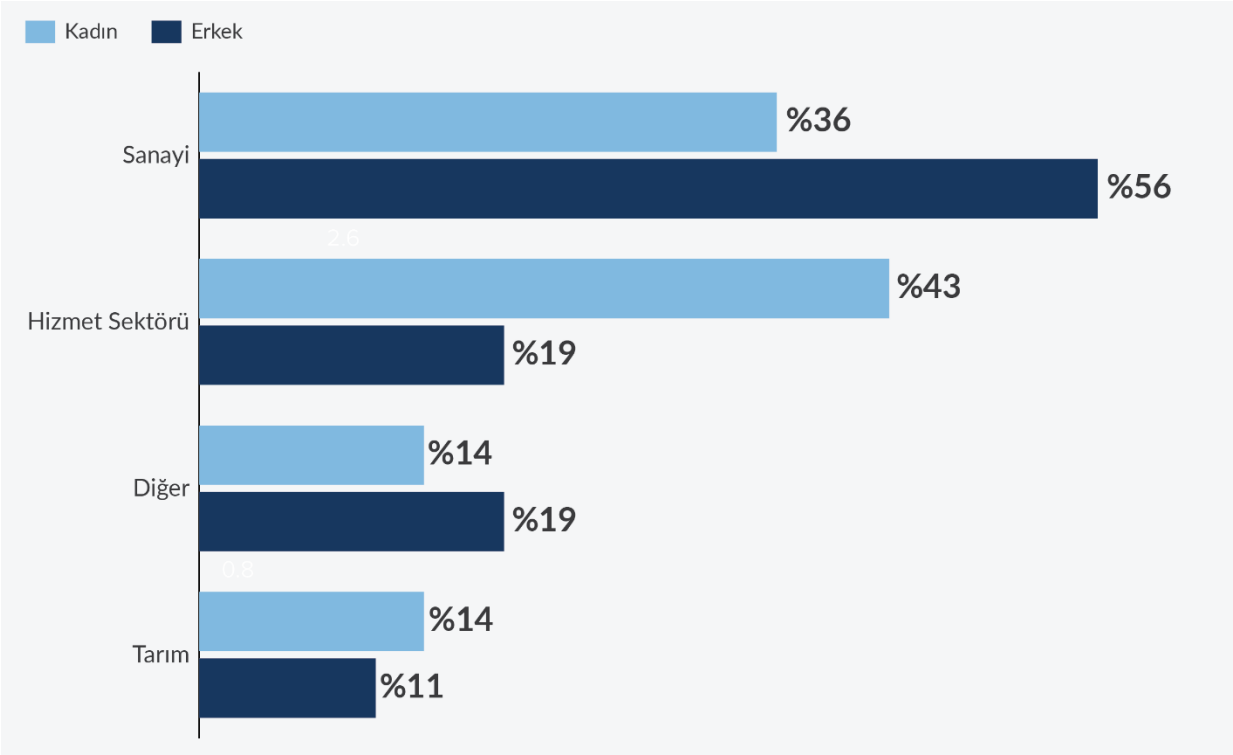

Şekil 8: **Cinsiyet gruplarına göre çalışılan sektörler**

Katılımcıların %67'si gelirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini belirtmiştir. Karşılanması en zor harcamalar arasında kira, gıda ve hane için temel ihtiyaçlar öne çıkmaktadır. Temel ihtiyaçları ve aylık giderleri karşılayamama durumu, Türkiye genelinde en yüksek oranda Güneydoğu'da (%75) görülmüştür. Bunu, Ege (%59), Marmara (%56) ve İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri (%53) takip etmektedir. Gelirlerinin yalnızca kısmen yettiğini belirtenlerin oranı Güneydoğu'da %21 iken, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde %43'e ulaşmaktadır.

Katılımcıların yalnızca %3'ü gelirlerinin temel ihtiyaçlarını tamamen karşılamaya yettiğini ifade etmiştir.

Sosyal Uyum ve Toplumsal Algılar

Anket bulguları, Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilerin sosyal uyumu ve güvenlik algılarına ilişkin karmaşık bir tablo ortaya koymuştur. Ev sahibi toplumla etkileşim bulunulan ortama göre önemli ölçüde farklılık göstermektedir. İş yerleri (%53 günlük), okullar/üniversiteler (%42 günlük) ve mahalleler/kamusal alanlar (%32 günlük), Suriyeli mülteciler ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında düzenli etkileşimin en sık gerçekleştiği başlıca mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bulgular, erkekler ve kadınlar arasında etkileşim mekanlarında da farklılıklar olduğunu göstermektedir. Ev sahibi toplum üyeleriyle etkileşim alanları açısından kadınlar ve erkekler arasındaki farklara bakıldığında, her iki grup da iş yerlerini başlıca etkileşim alanı olarak belirtmiştir (erkeklerde %66, kadınlarda %40). Ayrıca, kadınlar topluluk merkezleri, sağlık hizmetleri sunulan alanlar ve dini ibadet yerlerinde hiçbir etkileşimde bulunmadıklarını belirtmiştir.

Ev sahibi toplum ile Suriyeli mülteciler arasındaki etkileşim düzeyleri, istihdama erişim kapsamında da değişiklik göstermektedir. Tüm etkileşim alanları dikkate alındığında[1], hem kayıtlı hem de kayıt dışı çalışan katılımcılar, halihazırda işsiz olanlara kıyasla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla çok daha sık etkileşimde bulunduklarını ifade etmiştir. Kayıtlı çalışanların %88'i en çok işyerinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla etkileşim kurduklarını belirtirken, bu oran kayıt dışı çalışanlarda %70'tir. Çalışma izni muafiyeti ile çalışanların %77'si ise en yoğun etkileşimi işyerinde yaşadıklarını bildirmiştir.

Marketler, toplu taşıma ve mahalleler gibi toplumsal alanlar da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla sık etkileşimin yaşandığı yerler arasındadır. Katılımcıların %61'i marketlerde, %51'i ise mahallelerde ve kamusal alanlarda günlük ya da haftalık düzeyde etkileşimde bulunduklarını belirtmiştir. Çalışma izni muafiyetiyle istihdam edilenler arasında bu oranlar daha yüksek olup, %62'si marketlerde haftalık etkileşimi, %46'sı ise kamusal alanlarda günlük etkileşimi bildirmiştir. Bu durum, günlük yaşamda orta düzeyde bir uyuma işaret etmektedir.

Öte yandan, sosyal ve kültürel etkinlikler ile dini veya topluluk merkezlerinde gerçekleştirilen etkileşimlerin, istihdam durumundan bağımsız olarak tüm gruplar arasında daha düşük seviyede kaldığı görülmüştür. Örneğin, kayıtlı çalışanların yalnızca %3'ü sosyal veya kültürel ortamlarda günlük etkileşimde bulunduklarını belirtmiş, %34'ü ise hiç katılmadığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular, istihdamın (özellikle kayıtlı istihdamın) işyerleri ve marketler gibi işlevsel alanlarda etkileşimi artırdığını göstermektedir. Ancak daha geniş çaplı toplumsal ve kültürel etkileşim sınırlı kalmış olup, bu alanda hedefe yönelik sosyal uyum çabalarının güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

[1] Ankette tanımlanan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Suriyeli mülteciler arasındaki etkileşim alanları şunlardır: işyeri, okul/üniversite, market/alışveriş yerleri, sağlık kuruluşları, toplu taşıma, dini/topluluk merkezleri, sosyal veya kültürel etkinlikler, mahalle/kamusal alanlar, diğer yerler.

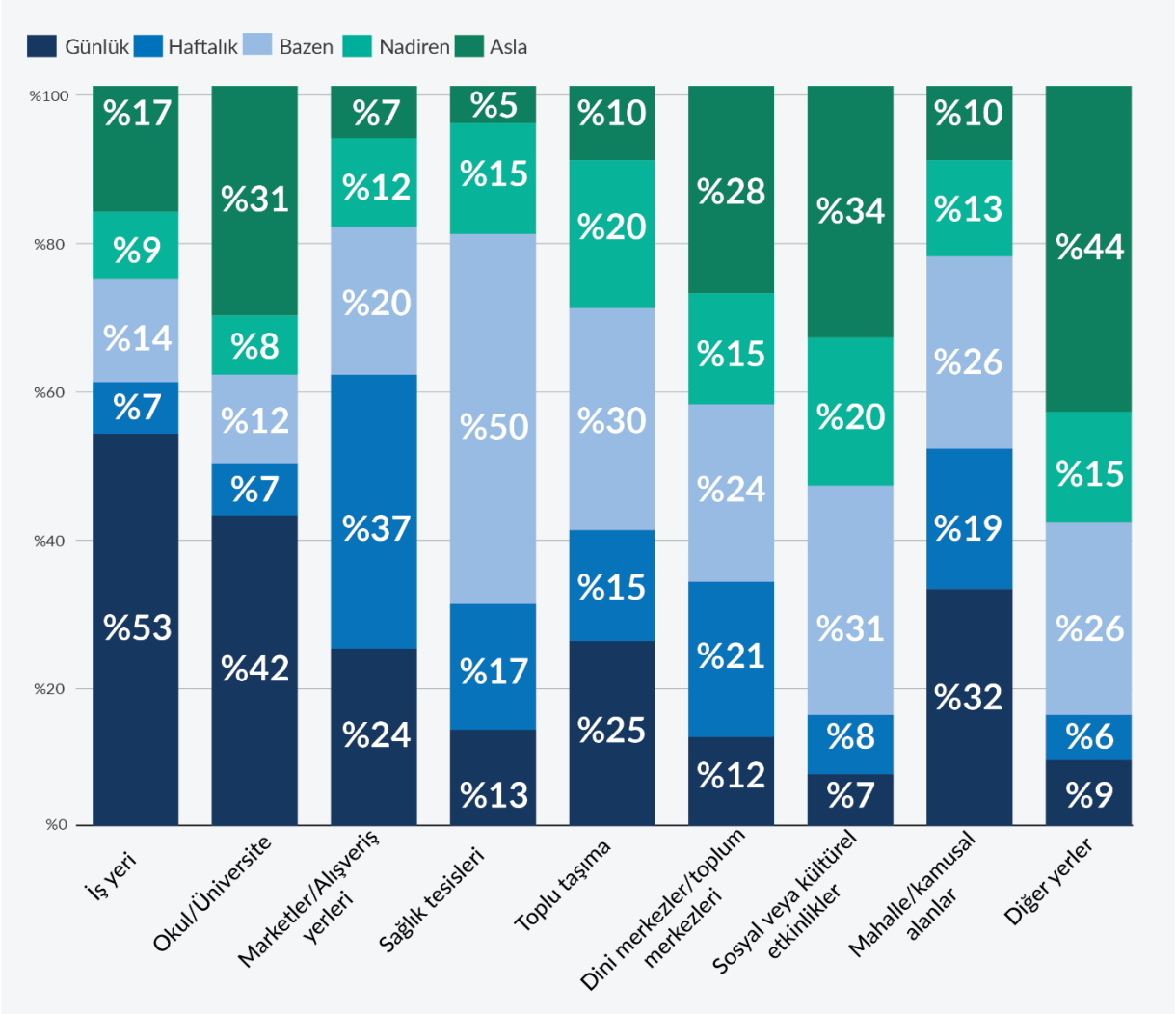

Şekil 9: **Farklı alanlarda etkileşim sıklığı**

Katılımcıların Türkiye'deki durumlarına yönelik toplumsal algılarla ilgili görüşleri, hem olumlu hem de kaygı içeren yaklaşımları yansıtmaktadır. Katılımcıların %62'si Suriyelilerin Türk toplumuna iyi uyum sağladıklarını ve olumlu katkı sunmak istediklerini aktarmış, %47'siyse Suriyelilerin Türkiye'de mutlu olduklarını belirtmiştir. Ancak, ayrımcılıkla ilgili kaygılar da belirgin düzeydedir. Katılımcıların %38'i ayrımcılıkla karşılaştıklarını aktarmış olup, bu oran Ege Bölgesi'nde %58 ile en yüksek seviyede kaydedilmiştir. Ayrıca, katılımcıların %71'i son gelişmeler nedeniyle zorla geri gönderilme konusunda endişe duyduklarını belirtmiştir. Bu endişelerin en yüksek olduğu bölgeler İç Anadolu ile Karadeniz ve Ege bölgeleridir.

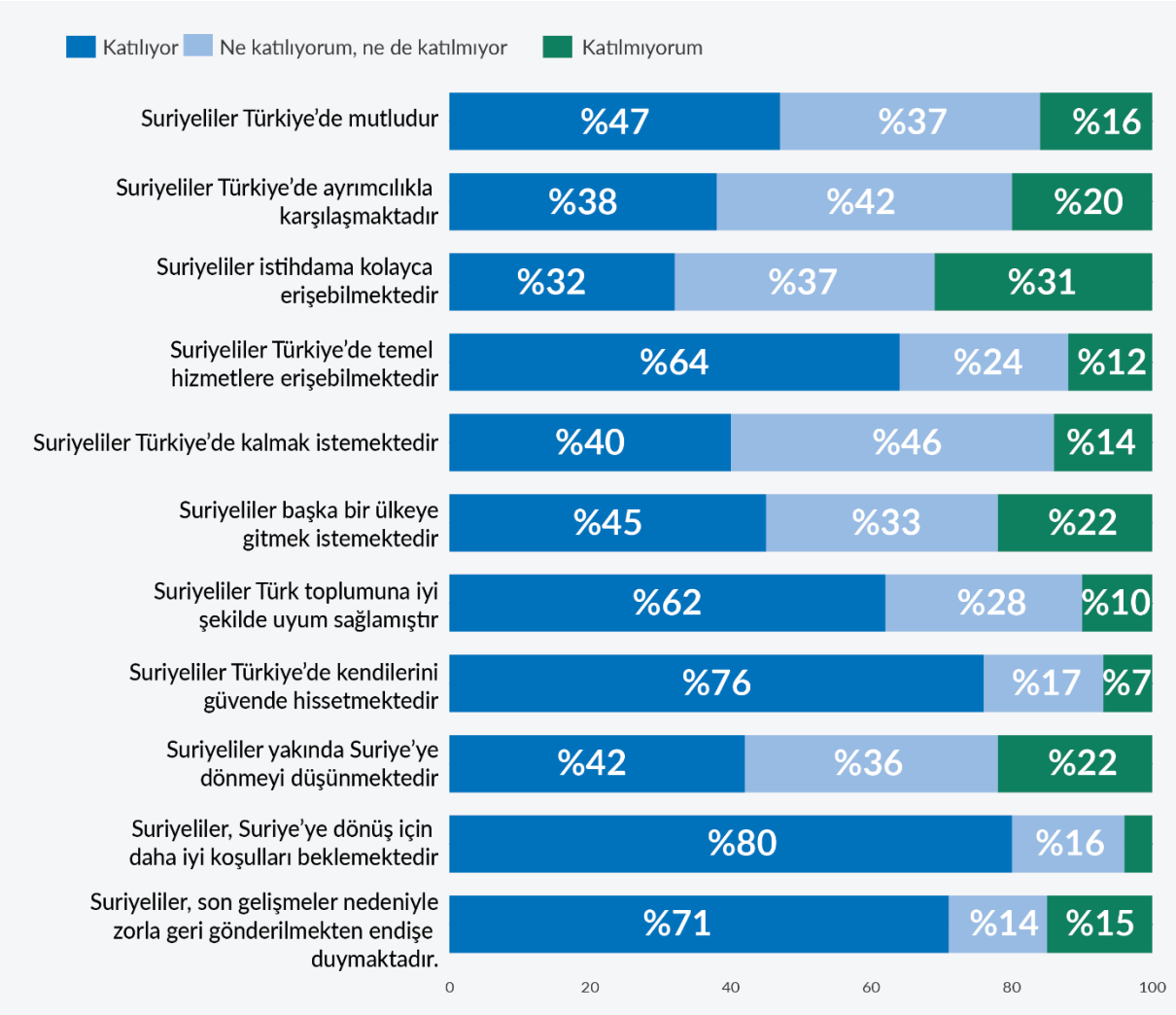

Şekil 10: **Katılımcıların genel algılarına dair temel ifadeler**

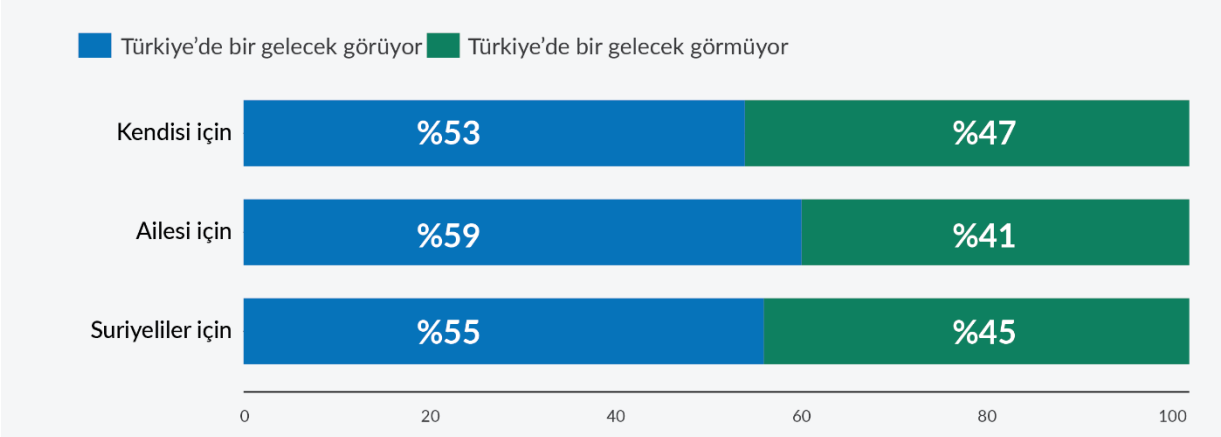

Şekil 11: **Suriyelilerin Türkiye'deki geleceklerine dair temel ifadeler**

Mültecilerin Menşe Ülkelerindeki Duruma İlişkin Algılarına Genel Bakış

Suriye'de Konut ve Mülkiyet Sahipliği Durumu

Konut ve mülkiyet hakkı, özellikle geri dönmeyi düşünen Suriyeliler için önemli bir kaygı olmaya devam etmektedir. Katılımcıların %25'i, Suriye'de mülkiyete sahip olduğunu bildirirken, %55'i geçerli mülkiyet belgelerine sahip olduklarını ifade etmiştir. Ancak, mülkiyet sahibi olduğunu belirten katılımcıların %33'ü, gelecekte mülkiyet haklarının yeniden tesisine ilişkin prosedürleri etkileyebilecek şekilde, mülkiyetlerini kanıtlayan herhangi bir evraka sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Buna ek olarak, katılımcıların %10'u belgelerinin geçerliliğinden emin olmadığını, %2'si ise yanıt vermemeyi tercih ettiğini ifade etmiştir.

Kadınlar arasında, mülk sahibi olma oranı erkeklere kıyasla daha azdır (kadınlar için %23, erkekler için %28). Fakat geçerli belgelere sahip olma durumu daha fazladır. Cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, kadın katılımcıların %63'ünün geçerli belgeye sahip olduğunu, bu oranın erkeklerde % 49 olduğunu göstermektedir. Öte yandan, erkeklerin %42'si hiçbir belgeye sahip olmadığını bildirirken, bu oran kadınlarda %22'dir.

Suriye'deki menşe bölgelere istinaden, belgelendirme durumlarında farklılıklar gözlemlenmiştir. Halep'e dönmeyi planlayan katılımcıların %65'i geçerli belgelere sahip olduğunu belirtirken, %20'si hiçbir belgeye sahip olmadığını ve %10'u ise belgelerinin geçerliliğinden emin olmadığını ifade etmiştir. İdlib'deyse, katılımcıların %50'si belgeye sahip olmadığını, yalnızca %43'ü geçerli belgelere sahip olduğunu bildirmiştir. Hama'da ise belgelendirmeyle ilgili durum daha karışık olup, önemli sayıda katılımcı bu konuda bilgi vermemeyi tercih etmiştir.

Ayrıca, Suriye'deki sosyal ağlarıyla olan iletişimlerine istinaden[2], katılımcıların %81'i Suriye'deki evlerinin tamamen veya kısmen yıkıldığını ve bu durumun geri dönüş ve yeniden uyum için büyük bir zorluk teşkil ettiğini belirtmiştir. Mülklerin hasar görmüş veya yıkılmış olması, hem Suriye'deki çatışmayla hem de 2023 depremleriyle bağdaştırılmıştır.

Suriye'deki konutların fiziksel durumu açısından, katılımcıların %43'ü evlerinin tamamen yıkıldığını, %38'i ise kısmen yıkılmış ve yaşanamaz durumda olduğunu belirtmiştir. Sadece %8'i evlerinin yaşanabilir olduğunu, bir diğer %8'i sağlam kaldığını, %4'ü ise durumdan emin olmadığını ifade etmiştir. Bu konuda cinsiyete dayalı farklılıklar da gözlemlenmiştir. Kadınların %50'si evlerinin tamamen yıkıldığını bildirirken, bu oran erkeklerde %37'dir. Buna karşılık, erkeklerin %39'u evlerinin kısmen yıkılmış ve yaşanamaz olduğunu belirtirken, kadınlarda bu oran %37'dir.

Halep kökenli katılımcıların %49'u evlerinin kısmen yıkılmış ve yaşanamaz olduğunu, %33'ü ise tamamen yıkıldığını belirtmiştir. İdlib'den gelen katılımcılar için bu oran eşit çıkmış olup, %36'sı tamamen yıkıldığını, %36'sıysa kısmen yıkıldığını bildirmiştir. En ağır hasar, Hama'dan gelen katılımcılar tarafından bildirilmiş olup, %91'i evlerinin tamamen yıkıldığını ifade etmiştir. Diğer şehirlerden gelen katılımcılar ise özellikle Rakka (%67) ve Şam (%50) olmak üzere, mülklerinin yalnızca kısmen yaşanabilir durumda olduğunu belirtmiştir. Bu veriler, geri dönüşe

[2] Katılımcıların hasar düzeyine ilişkin bilgileri, izinli çıkış-giriş ziyaretlerinden ziyade Suriye'deki sosyal bağlantıları aracılığıyla edindikleri bilgiden sağlanmaktadır.

niyetlenilenbölgelerdeki kapsamlı yeniden inşa ihtiyacını ortaya koymakta ve barınma konusuna istinaden hedefe yönelik müdahalelerin önemini vurgulamaktadır.

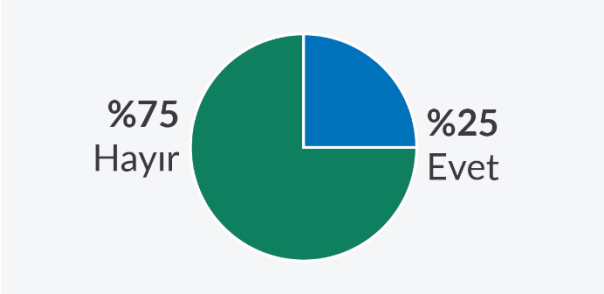

Şekil 12: **Suriye'de mülk sahibi olan katılımcıların yüzdesi**

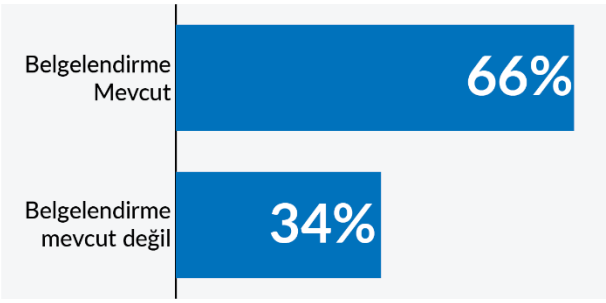

Şekil 13: **Belgesi olan/belgesi olmayan mülk sahiplerinin yüzdesi**

Mülkiyet sahipliği oranları, geri dönülmesi niyetlenen bölgelere göre önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Halep'e dönmeyi planlayan katılımcıların %25'i, İdlib'e dönmeyi planların %21'i ve Deyrizor'a dönmeyi niyet edenlerin %24'ü mülk sahibi olduğunu belirtmiştir. En düşük mülkiyet sahipliği oranları, Haseke (%20) ve Şam (%20) için bildirilmiştir.

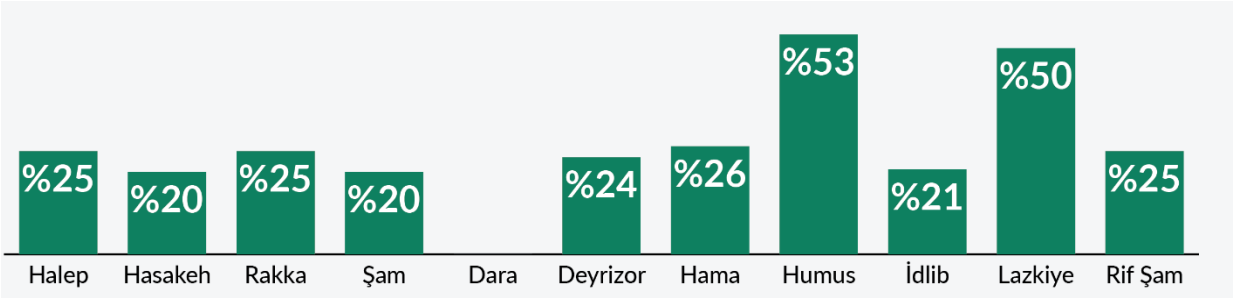

Şekil 14: **Geri dönülmesi niyet edilen bölgelere göre mülkiyet sahipliği yüzdesi**

Katılımcıların İleriye Dönük Niyetlerine Genel Bakış

Geri Dönüş Niyetleri ve Bariyerlerine İlişkin Genel Bakış

Suriye'deki duruma dair süregelen belirsizlik ortamında, katılımcıların %58'i şu anda Suriye'ye dönmeye niyet etmediğini aktarmıştır. Fakat, %12'si bir gün dönmeyi düşündüğünü, %10'uysa önümüzdeki 12 ay içinde dönmeye niyet ettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %10'u önümüzdeki 12 ay içinde, %8'i ise önümüzdeki beş yıl içinde dönmeye niyet ettiğini belirtirken, %11'i ise kararsız olduğunu aktarmıştır. %1'iyse bu soruya yanıt vermemeyi tercih etmiştir.

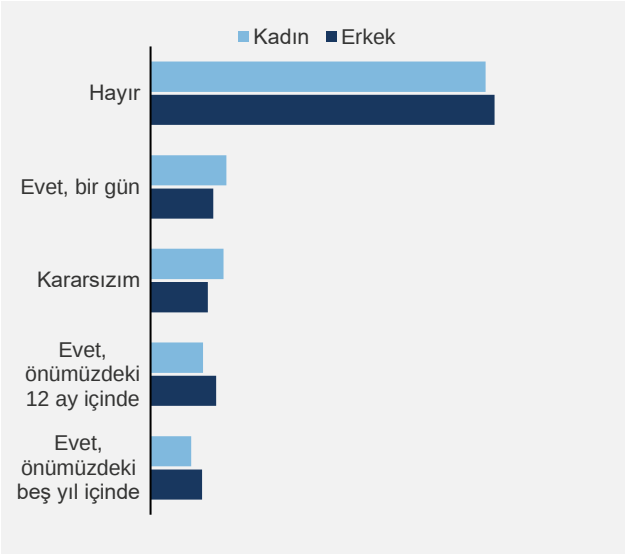

Şekil 15: **Cinsiyete göre Suriye'ye dönüş niyeti**

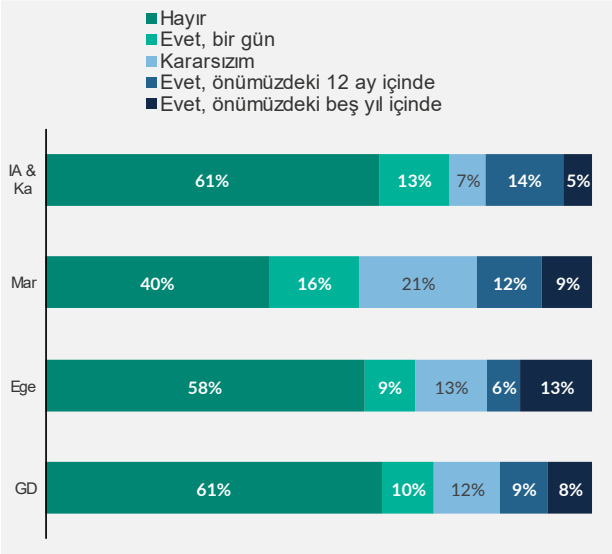

Şekil 16: **Türkiye'de ikamet edilen bölgeye göre Suriye'ye dönüş niyeti**

Katılımcıların geri dönüş için temel motivasyonları arasında iyileşen güvenlik durumu (%47), siyasi koşullardaki değişiklikler (%44), yüksek yaşam maliyeti ve işsizlik gibi ekonomik zorluklar (%36) ile aile birleşimi (%24) yer almaktadır. Geri dönüş motivasyonu cinsiyete göre de önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Erkekler, Suriye'ye dönüş nedenleri arasında iyileşen güvenlik koşulları (%56) ve siyasi değişimi (%51) kadınlara kıyasla daha fazla vurgulamıştır (kadınlarda bu oranlar sırasıyla %38 ve %36'dır). Öte yandan, kadınlar ekonomik zorluklar (%36) ve aile birleşimi (%22) konusunda erkeklerle neredeyse eşit düzeyde kaygılı olduklarını aktarmıştır. Erkekler ayrıca aile üyelerinin durumunu kontrol etme nedenini kadınlara göre daha sık dile getirmiştir (erkek için %22, kadınlar için %17). Bu farklılıklar, geri dönüşle ilgili kararlarda cinsiyet ve ailevi faktörler gibi karmaşık dinamiklerin etkili olduğunu göstermektedir.

Ancak, aşağıdaki grafikte de aktarıldığı üzere, geri dönüş kararlarını etkileyen birçok zorluk bulunduğu aktarılmıştır. En çok dile getirilen zorluklar arasında Suriye'deki ekonomik istikrarsızlık (%59), konut eksikliği (%50) ve güvenlik riskleri (%42) öne çıkmaktadır. Güvenlik endişeleri gibi zorluklar özellikle Ege (%64) ile İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde (%62) yüksek seviyededir. Birçok mülteci, mülkiyet haklarının yeniden tesisini ve temel hizmetlere erişim konularında belirsizlik yaşadığını ifade etmiş, bu da özellikle kısa vadede geri dönüş ihtimalini karmaşık bir hale getirmiştir.

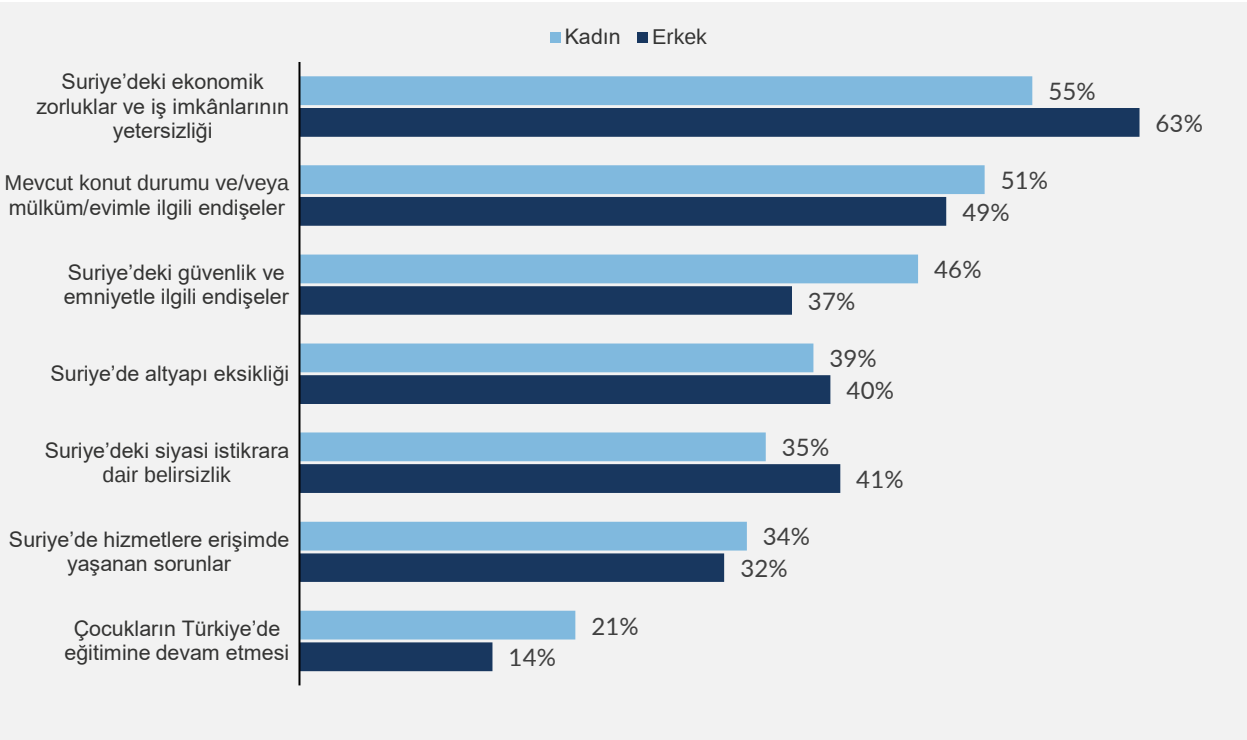

Şekil 17: **Cinsiyete göre Suriye'ye dönüşü zorlaştıran başlıca nedenler**

Değerlendirme, Türkiye'de istihdama erişimin katılımcıların gelecek planları üzerindeki etkisini de incelemiştir. Bulgulara göre, önümüzdeki 12 ay içinde geri dönmeyi düşünen katılımcıların yalnızca %12'si kayıtlı, %32'si ise kayıt dışı çalışmaktadır. Buna karşılık, geri dönmeyi planlamayanların %52'si kayıt dışı çalıştığını, yalnızca %7'si ise kayıtlı olarak istihdam edildiğini belirtmiştir. Daha önce Türkiye'de çalışmış olanlar arasında işsizlik oranı, en çok önümüzdeki 12 ay içinde geri dönmeyi planlayanlar (%34) ve önümüzdeki beş yıl içinde dönmeyi planlayanlar (%19) arasında görülmektedir. Türkiye'de daha önce hiç çalışmamış olan katılımcılar, önümüzdeki beş yıl içinde geri dönmeye niyet ettiklerini (%34) ya da bu konuda kararsız olduklarını (%29) aktarmıştır.

Bu bulgular, istihdam durumunun gruplar arasında kısmen farklılık gösterdiğini ancak bu farkların belirgin olmadığını ortaya koymakta ve yalnızca istihdama erişimin geri dönüş niyetlerini belirleyen temel unsur olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde, tüm katılımcılar arasında ekonomik zorluklar ve temel ihtiyaçları karşılama güçlüğü yaygın olmakla birlikte, temel ihtiyaçları karşılama düzeylerindeki sınırlı farklılıklar, bunun da geri dönüş kararlarını etkileyen belirleyici bir faktör olmayabileceğine işaret etmektedir. Detaylı olarak incelendiğinde, Suriye'ye dönme niyeti olmayan katılımcıların %66'sı temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını, %31'i kısmen karşılayabildiğini, yalnızca %3'ü ise tamamen karşılayabildiğini belirtmiştir. Bir gün geri dönme niyetleri olduğunu ifade edenlerin %75'iyse, Türkiye'de temel ihtiyaçlarını karşılayamadığını bildirmiştir. Benzer şekilde, önümüzdeki 12 ay içinde dönmeyi planlayanların ve dönme konusunda kararsız olanların %62'si de temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığını belirtmiştir. Katılımcıların yalnızca %3'ü Türkiye'de temel ihtiyaçlarını tamamen karşılayabildiğini ifade etmiştir.

Geri Dönüş Niyetiyle İlgili Bilgi Eksiklikleri ve Destek İhtiyaçları

Anket, geleceğe yönelik kararları etkileyen kritik bilgi eksikliklerini ortaya koymuştur. Katılımcıların yaklaşık %48'i, geri dönüşle ilgili bilinçli kararlar verebilmek için yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Kadınlar erkeklere kıyasla bilgiye erişimlerinin daha düşük düzeyde olduğunu düşünmektedir (kadınlar için %25, erkekler için %37). Coğrafi bölgeler kıyaslandığındaysa, bilgi sahibi hissettiğini belirtenlerin en düşük olduğu bölge Marmara'dır (%10).

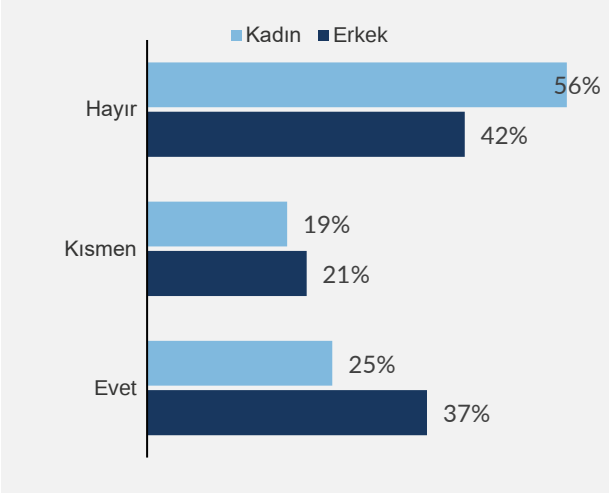

Şekil 18: **Cinsiyete geri dönüş kararları için bilgi yeterliliğine ilişkin algılar**

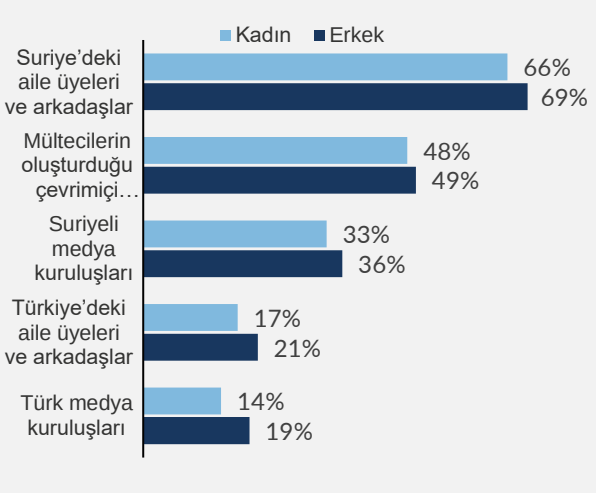

Şekil 19: **Cinsiyete göre temel bilgi kaynakları**

Katılımcıların en çok ihtiyaç duyduğu bilgiler arasında güvenlik durumu (%77), konut ve mülkiyet hakları (%62) ile Suriye'deki ekonomik fırsatlar (%52) yer almaktadır. Güvenlikle ilgili durum bütün katılımcılar için öncelikli olmakla birlikte, ikinci sıradaki bilgi ihtiyacı cinsiyet gruplarına göre farklılık göstermektedir. Kadınlar Suriye'deki ekonomik fırsatlara öncelik verirken, erkekler konut, arazi ve mülkiyet hakları ile ekonomik konulara daha fazla vurgu yapmaktadır.

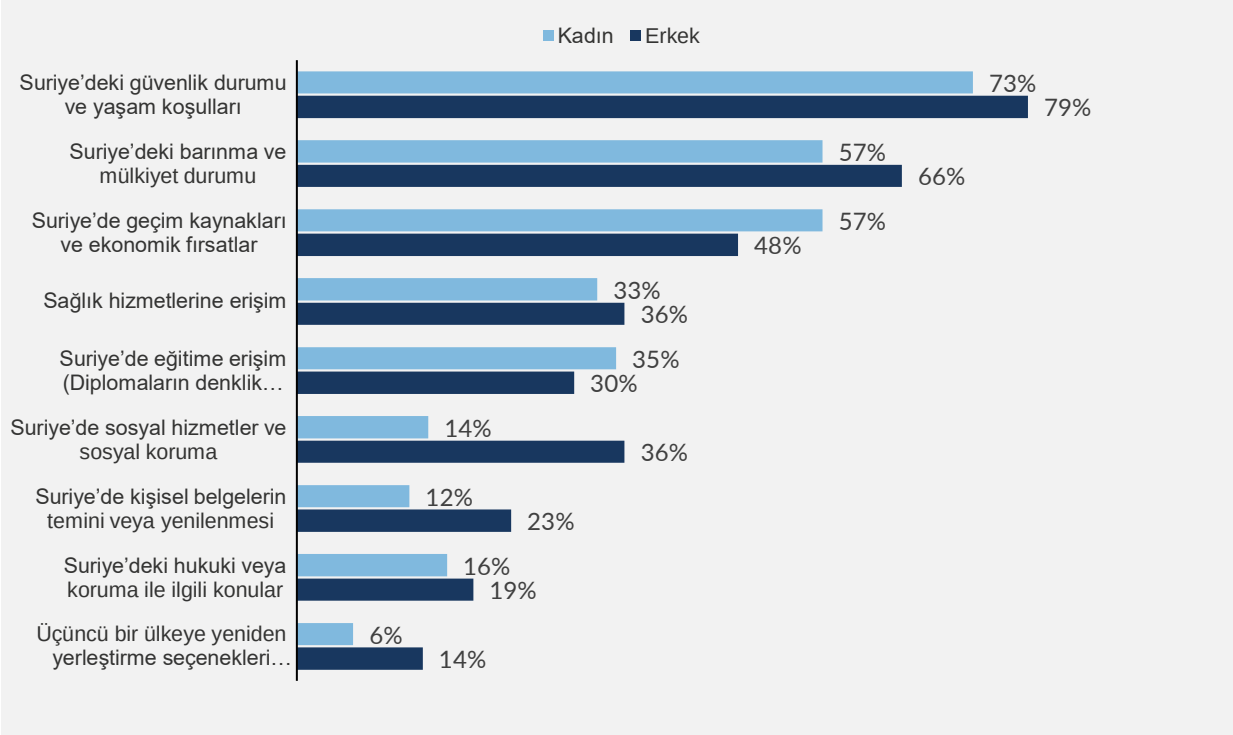

Şekil 20: **Cinsiyete göre bilgi ihtiyacı duyulan konular**

Suriye'deki destek ihtiyaçlarına istinaden, katılımcılar maddi desteğe (%76), sağlık hizmetlerine erişime (%39) ve Suriye'de geçim kaynaklarının güvence altına alınmasına (%36) ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır. Türkiye'de, artan desteğe yönelik öncelikler arasında sosyal yardım (%46), istihdam fırsatları (%32) ve güvenli ve insan onuruna uygun barınma (%28) yer almaktadır.

Sonuç

UNHCR liderliğinde Şubat 2025'te gerçekleştirilen Kurumlar Arası Toplum Nabız Anketi, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin mevcut durumlarını ve geleceğe dair beklentilerini ortaya koymaktadır. Son on yılda pek çok mülteci iş gücü piyasası da dahil olmak üzere Türk toplumuna katılım sağlamış olsa da, ekonomik zorluklardan hukuki belirsizliklere uzanan çeşitli sorunlar, Suriyeli mültecilerin günlük yaşamlarını şekillendirmeye devam etmektedir. Mültecilerin büyük çoğunluğu, başlıca endişe kaynağı olarak güvenlik ve ekonomik istikrarsızlığı göstererek geri dönmeye isteksiz olduklarını ifade etmektedir. Türkiye'de bu zorlukların hedefe yönelik politika müdahaleleri, güçlendirilmiş insani yardım ve sürdürülebilir geçim kaynakları aracılığıyla ele alınması, mültecilerin uzun vadeli çözümlere erişimlerini desteklemek açısından hayati önem taşımaktadır.

Şubat 2025'te, Suriye'deki değişimlerin hemen ardından yapılan ankete göre, kadın ve erkek çoğu mülteci geri dönme konusunda hâlâ isteksiz olduğunu belirtmiş ve başlıca endişe kaynakları olarak güvenlik, ekonomik istikrarsızlık ve konut yetersizliğini dile getirmiştir. Türkiye'deki mültecilerin çoğu Suriye'de herhangi bir mülke sahip olmadığını, mülk sahibi olanlar ise ciddi yıkım düzeyleri ve mülkiyet haklarının yeniden tesisine ilişkin belirsizliklerle karşı karşıya olduklarını ifade etmiştir. Mülteciler, Suriye'deki duruma ilişkin bilgileri sosyal ağları aracılığıyla edinmekle birlikte, dönüş prosedürleri ve Suriye'deki genel durum da dahil olmak üzere zamanında, güvenilir, doğru ve erişilebilir bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmiş ve bilinçli karar verme süreçleri için bu bilgilerin önemine dikkat çekmiştir.

Suriyeli mültecilerin Suriye'ye gönüllü, bilinçli ve insan onuruna uygun geri dönüş kararlarını desteklemek amacıyla, Türkiye'deki mültecilere yönelik hedefli politika müdahaleleri ve doğrudan insani yardımların sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu raporda öne çıkan mevcut durum dikkate alındığında, öncelikler arasında eğitime ve (mesleki) beceri geliştirme programlarına erişimin artırılması, insan onuruna uygun istihdama erişimin desteklenmesi ve Türkiye'de güvenlik ile yasal statüye ilişkin belirsizliklerin giderilmesi yer almaktadır.

Bu anket, Türkiye'de güçlü ve sürdürülebilir bir müdahale çerçevesinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve sosyoekonomik hassasiyetlerin azaltılmasına yönelik yeterli destek sunulmadığı takdirde, mülteciler geleceklerine dair kararları tam olarak bilinçli şekilde veremeyebilirler. Temel ihtiyaçların karşılanabilir olması, kalıcı çözümlerden herhangi birine ulaşılabilmesinin ön koşuludur.

Ek 1: Temel Ayrıştırılmış Bulguların Özeti

Bu ekte, anketten elde edilen temel bulguların cinsiyet ve coğrafi bölgeye göre ayrıştırılmış özeti sunulmaktadır. Bulgular, anlamlı farklılıkların görüldüğü alanları ortaya koymakta olup, demografik ve bölgesel dinamiklere dayalı hedefe yönelik programlama ve analizlere katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Gösterge	Cinsiyet Farklılıkları	Coğrafi Farklılıklar (Bölgeler)
Suriye'de mülkiyet sahipliği	Erkeklerde %28, kadınlarda %23	En yüksek Humus ve Hama'da; en düşük Haseke'dedir
Kayıtlı istihdam	Erkeklerde %9, kadınlarda %7	En yüksek Marmara'dadır (%23)
Sanayi sektöründe istihdam	Çalışan erkeklerin %52'si	En fazla Güneydoğu ve Ege'de yaygındır
Hizmet sektöründe istihdam	Çalışan kadınların %38'i	En fazla Ege ve Marmara'da raporlanmıştır
Hiç çalışmama durumu (işsiz)	Kadınlarda %31, erkeklerde %12	En yaygın İç Anadolu ve Karadeniz'dedir
Okul dışı çocuklar	Oğlan çocukları biraz daha fazla etkilenmiştir	En yüksek Marmara'dadır (%31)
Sağlığa erişim bariyerleri	Cinsiyet grupları oranları benzerdir	En yüksek Ege'dedir (%38)
Sınır dışı edilme korkusu	Cinsiyet grupları oranları benzerdir	En yüksek Ege ve İç Anadolu & Karadeniz'dedir
Bilgi ihtiyaçları	Kadınların %25'i, erkeklerin %36'sı bilgi sahibidir	En düşük Marmara'dadır (%10)
Tüm aileyle birlikte geri dönme isteği	Kadınlar arasında daha yüksektir	Mevcut değil
Güvenlik durumunun geri dönüşe etkisi	Erkeklerin %56'sı, kadınların %38'i	En fazla Güneydoğu'dadır
Karşılaşılan ayrımcılık	Kadınlar arasında biraz daha yüksektir	En fazla Ege'dedir (%58)

Ek 2: Cinsiyet ve Yaş Hususları

Analiz boyunca uygulanan Yaş, Cinsiyet ve Çeşitlilik bakış açısından hareketle, bu bölüm kapsayıcı ve adil programlamayı desteklemek amacıyla farklı gruplara özgü ihtiyaçlar ve dikkate alınması gereken hususları ortaya koymaktadır.

Kadınlar ve kız çocukları, özellikle sağlık hizmetlerine erişim, kayıtlı istihdam olanakları ve mevcut hizmetler ile geri dönüş süreçlerine ilişkin güvenilir bilgiye ulaşım konularında, birden fazla alanda iç içe geçmiş zorluklar yaşamaya devam etmektedir. Bu eksiklikler, cinsiyete duyarlı hizmetlerin ve hedefe yönelik erişim faaliyetlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan bireylere yönelik özelleşmiş destekler, anne sağlığı programları ve psikososyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi gereklidir.

Öte yandan erkekler, çoğunlukla yüksek riskli ve kayıt dışı iş kollarında çalışmakta olup, Suriye'ye geri dönüş kararlarında güvenlikle ilgili kaygılarını başlıca etken olarak belirtmişlerdir. Bu bulgular, uzun süreli yerinden edilme ve belirsizlikle karşı karşıya kalan erkekler için iş sağlığı ve güvenliği girişimlerinin yanı sıra erişilebilir ruh sağlığı hizmetlerinin önemine işaret etmektedir.

Ergenler ve gençler (özellikle 12-17 yaş aralığındaki oğlan çocukları) ise çoğunlukla maddi baskılar ve çalışma zorunluluğu nedeniyle okula kayıt konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Mesleki eğitim programları ile daha esnek ve alternatif eğitim modelleri, bu zorlukların aşılmasına katkı sağlayarak söz konusu yaş grubunun gelişimi ve korunmasını destekleyebilir.

Son olarak, ankete katılan hanelerin yüzde 64'ünden fazlasında yaşlı mülteciler ve engelli bireylerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu gruplar, özellikle sağlık hizmetlerine erişim ve hareketlilik konularında belirgin hassasiyetlerle karşı karşıyadır. Evde sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve uzun süreli bakım hizmetlerinin mevcut destek mekanizmalarına dahil edilmesi, bu bireylerin ihtiyaçlarının insan onuruna yakışır ve etkili bir şekilde karşılanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Ek 3: Bölgelere Göre Coğrafi Öncelikler

Burada aktarılan coğrafi öncelikler, raporun önceki bölümlerinde sunulan ayrıştırılmış nicel bulgulara dayanmaktadır. Uygun olduğu durumlarda, takip toplantılarında ortaklar tarafından dile getirilen aktarımlar ve nitel gözlemlerle de desteklenmiştir.

Dört coğrafi bölge genelinde, bağlama özgü programlama ihtiyacını ortaya koyan belirgin eğilimler gözlemlenmiştir. Güneydoğu Bölgesi'nde ekonomik zorluklar en acil sorun olarak öne çıkmış, katılımcıların büyük ölçüde kayıt dışı istihdama bağımlı olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle kayıtlı istihdama erişimi artıran ve gelir istikrarını teşvik eden geçim kaynaklarına yönelik programların güçlendirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Ege Bölgesi, ayrımcılık (algılanan) ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan zorluklar açısından en yüksek oranların kaydedildiği bölge olmuştur. Bu kesişimsel sorunların ele alınabilmesi için, koruma izleme sistemlerinin genişletilmesi ve hedefe yönelik sağlık hizmetlerine erişim faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir. Bu çabaların, güven duygusunu desteklemeye ve dışlanmışlık duygusunu azaltmaya odaklanması önem arz etmektedir.

Marmara Bölgesi, okul dışı çocukların en yüksek oranda gözlemlendiği ve katılımcıların hakları ile geri dönüşle ilgili konularda kendilerini en az bilgilendirilmiş hissettikleri bölge olmuştur. Bu bulgular, etkilenen toplulukların bilinçli kararlar alabilmesini sağlamak adına eğitime erişime yatırım yapılmasının ve iletişim stratejilerinin güçlendirilmesinin kritik önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Son olarak, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri'nde geri gönderilme korkusu ve olası geri dönüş bağlamında güvenliğe ilişkin kaygıların yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Bu bölgede hukuki danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve psikososyal destek müdahalelerinin genişletilmesi, mülteci haneleri arasında yaygın olan endişe ve belirsizlik duygusunu hafifletmek açısından büyük önem taşımaktadır.